

Kurázi és gyerekei

Bertolt Brecht drámája

budaörsi
latinovits színház

Zsótér Sándor rendezésében

Háttéranyag és tanítási segédlet pedagógusoknak

készítette GYESKÓ ÁGNES

Kedves Tanárnő és Tanár Úr!

Magyartanárként és osztályfőnökként is tudom, és aki próbálta, mind tudja, mekkora fáradság egy színházlátogatást megszervezni és előkészíteni. Ki kell választani a korosztálynak megfelelő darabot és előadást, esetleg előre meg is kell nézni, hogy megfelelő-e a színvonala a produkciónak. Gondolkodni kell azon is, beilleszthető-e és hogyan a tananyagunkba, akár az irodalom, akár pl. az emberismeret és etika tananyagba, vagy akár az osztály közösséggé formálódásának folyamatába. Meg kell rendelni a jegyeket, a jegyek árát össze kell szedni, persze, el is kell menni a jegyekért, ha online esetleg sikertelen a vásárlás, a szülőkkel egyeztetni, az utazást megszervezni, különösen akkor bonyolult ez a feladat, ha másik településre kell elmennünk. Ha későn érünk haza, egyeztetni a többi kollégával, hogy ne feleltessék a tanulókat és még más, itt fel nem sorolt teendők. Így nem meglepő, ha arra már kevés idő és energia jut, hogy előkészítsük az élményt, és hogy a látottakat feldolgozni segítő órákat találjunk ki. Előadásainkhoz ezért készítünk olyan segédanyagokat, amelyek megkönnyítik azoknak a pedagógusoknak a munkáját, akik diákjaikkal ellátogatnak hozzánk. Reméljük, hogy hasznosnak találják ezt a kezdeményezést, és szeretnénk, ha visszajelzéseket kaphatnánk Önöktől, hogyan váltak be a segédanyagok, sikerült-e az órákon kipróbálni, segítették-e a feldolgozást.

Brecht drámája az iskolai tananyagban

Bármelyik Brecht drámával, a brechti színházesztétikával a középiskolai irodalomtanítás során 12. osztályban szoktunk először találkozni hagyományosan a kronologikus tananyagelrendezés miatt. Azonban esetleg már 11. sőt, 10. osztályban is érettek lehetnek a diákok arra, hogy ezzel a látásmóddal megismerkedjenek. Az ókori görög, a reneszánsz és a klasszicizmus színháza mellett, azokhoz kapcsolva megmutathatjuk, hogyan és milyen színházi nyelvek alakulnak ki a modernizmusban. Brecht színházi nyelve ráadásul jól érthető, és szórakoztató is tud lenni a fiatalabb tanulók számára (is). Nem is kell előzetesen sokat tudniuk erről, a ráhangoló feladatok elegendő ismeretet adnak ahhoz, hogy érthető legyen az előadás alapvető koncepciója. Tehát az irodalom tananyagunkba illeszthető az előadás megtekintése 10-12. évfolyamon.

Akár a történelemtanításhoz is hasznos ugyanezek az évfolyamokon. A mű cselekménye a harmincéves háborúban játszódik, de sok általánosító mondat hangzik el a szövegben, amit bármelyik háborúval kapcsolatban el lehet mondani.

Az etika (emberismeret és etika ill. etika és társadalomismeret) tantárgyak anyagához kézenfekvően kapcsolódik a darab: a háború erkölcsöket pusztító, az emberi méltóságot romboló hatásairól szól legfőképpen. Emiatt egy bármely szakos osztályfőnök is dönthet a színházlátogatás mellett. A szomszédban zajló háború különös és tragikus aktualitást ad ma az előadásunknak. Így etika és osztályfőnöki órákon is foglalkozhatunk a témával és az előadás értelmezésével.

Brecht világa és a Kurázi mama és gyermekei című drámája

Az epikus színház

Brecht az Epikus dráma, epikus színház c. elméleti művében írja, hogy az epikus dramaturgiát nem érdekli nézőjének érzelme. Másként kíván hatni ez a színház. Megmutatja, amit a polgári közönség látni kíván, de azt is, amit nem kíván látni. Közvetett hatást akar gyakorolni, inkább a néző értelmére akar hatni. Nem célja arisztotelészi értelemben vett katarzist kiváltani. A cél az, hogy pontosan meghatározott gyakorlati magatartásra tanítson, mely a világ megváltoztatására irányul. Ebből következik az, hogy egyértelműnek, érthetőnek, sőt didaktikusnak, szándékosan tanító jellegűnek kell lennie a darabnak, az előadásnak.

Mindig is áthatotta egymást dráma és epika, a modernizmusban amúgy is eltűnnek a műnemek közti határok. A színház irodalmiasítása azt jelenti, hogy a drámai cselekmény epikus jelleget ölt, hosszú időtartamot ölel föl, kiragadott jeleneteket láthatunk a szereplők életéből. Az epikus stílus a katarzisz lehetőségétől foszt meg. Az epikus játékmóddal a színész a néző és az események között áll, inkább fölkelte magára a figyelmet, mintsem belelélné magát a szerepbe. Fel kell mutatnia a színpadi történések művi jellegét, realiztikusan, ugyanakkor elidegenítve kell játszania (illúziószínház). Az epikus jelleg Brecht szerint a nézőben komplexebb látásmódot eredményez.

Nemcsak a színészi játékkal kell elérni azt, hogy feltűnővé váljanak a színpadi események. Mindenféle elidegenítő effektekkal, eszközökkel kell élni az előadásban. Ezek a következők lehetnek:

- színpadkép – ne legyen reális helyszín, az ismerős tárgyakat idegenszerűnek kell feltüntetni
- címek, táblák, vetítések – ezek megghiúsítják a teljes beleérzést, közvetett hatást gyakorolnak
- kórus alkalmazása – kizárólag a nézőhöz, figyelmeztet, tanít
- narrátor alkalmazása – előreutal, kommentál, irányítja a befogadói figyelmet
- songok – más minőség, mint a beszéd, a gesztusok a fontosak, jobb, ha hamisan énekelnek, hogy ne legyen átélhető, a dallam sem „szép” a hagyományos értelemben
- jelenetezés – hosszú idő telik el a jelenetek között, epikus jellegű a történetmesélés, mozaikszerűen követik egymást a jelenetek, néhol véletlenszerűnek tűnik, mit mutat meg és mit nem

A **Kurázi mama és gyerekei** című darabot Brecht 1939-ben, a második világháború küszöbén fejezte be. Cselekménye a harmincéves háborúban játszódik, 12 év 12 jelenetben. Főszereplője egy markotányosnő, egy nagy túlélő, aki voltaképpen hasznot húz a háborúból. Nincsenek elvei, vagy ha igen, azok alapján olyan „életbölcsségeket” fogalmaz meg, amik a túlélésről, az alkalmazkodásról és a haszonszerzésről szólnak. Értékrendje visszataszítónak tűnik békeidőben. A dráma tere és ideje egyrészt meghatározott földrajzi szempontból és az évszám is pontos, másrészt nincs konkrét tér, ahol vagyunk. Leginkább úton vannak a szereplők, és egy konkrét „helyszín” van mindig jelen a színpadi térben, ez Kurázi kocsija, amin az áruját szállítja. Az út toposza itt is ugyanazt jelenti, mint általában az irodalomban: az élet metaforája. Kurázi a háború útját járja, ennek játékszabályait kell követnie, ehhez kell alkalmazkodnia. Úgy gondolja, kiszolgáltatottja a helyzetnek, a kisember tehetetlen, nincs döntési helyzetben. A mű, mint szinte minden Brecht-dráma, tézisdramma. Középpontjában egy elég jól körvonalazható gondolatsor áll, amire az író rá akarja vezetni a nézőt. Ennek a tézisnek gyakran az ellenkezőjét vallják a szereplők, így a nézőnek rá kell jönnie, hogy amit lát és hall, az nagyon nem igaz, annak épp az ellenkezője a helyes és igaz. E belátás érdekében meglehetősen éles helyzeteknek lehet tanúja a befogadó, és erőteljes, már-már didaktikus mondatokat hallhat, amelyek szinte sulykolják, hogy mi volna az egészséges, helyes értékrend. Miközben sajtószerű módon a veszteségek ellenére sem megy végbe a főszereplőben (és a többi szereplőben sem) semmilyen átértékelődés. Kurázi ugyanaz marad a mű végére is, aki volt.

A Latinovits Színház

Kurázi és gyerekei előadásáról

A rendező, Zsótér Sándor híres Brecht-rendezéseiről. Ezt a darabot is már többször megrendezte. A Latinovits Színház előadása nagyon brechtes, a brechti esztétika minden elemét komolyan vevő interpretáció.

A színpad tere nem konkrét helyszínt mutat, az út meg sem jelenik, sőt, inkább belső teret asszociál, hiszen a közepét egy óriási, ovális asztal uralja, amely igencsak hasonlít Putyin tárgyalóasztalához. (A rendezőt még az orosz – ukrán háború kitörése előtt kérték fel a darab megrendezésére, másrészt Brecht azt írja, tilos ennyire aktualizálni, mégis a jelen világban zajló eseményeitől nehezen lehetne eltekinteni. A darab lényegét is mutatja ez az asztal: a kisemberek sorsa a fejük fölött dől el, az urak tárgyalásán. Másfelől a darabban is folyvást tárgyalásban vannak a szereplők: alkudoznak csatokról, pálinkáról és emberi életről, latolgatják az esélyeiket, kéretlen tanácsokat osztogatnak, megvitatják, mi a teendő problémás és szorult helyzetekben. Az asztal mellett és rajta is ülnek, állnak, belakják, használják. A másik aktualizálásnak tűnő eszköz az, hogy a legtöbb jelmez kék és sárga, ami utalhat az ukrán zászlóra is. Bár a svédre ugyanúgy, és a harmincéves háborúban az egyik hadat viselő fél a svéd volt.

A háttérben fénycsóalokok világítanak néha, kissé didaktikus a jelenlétük. Pl. a „Messziről láttam a királyt, olyan fényes.” mondat után felgyullad a királyt megjelenítő puskás neonalak. A táj is neonból van. Emellett egy Utolsó vacsorára emlékeztető neon csoportkép gyullad fel néha ironikus ellenpontként, ami emlékeztetni kíván valami egészen másfajta értékrendre, világra, normára, mint aminek éppen szemtanúi vagyunk.

Kurázi kocsija egy elektromos, három kerekű motorszerű kiskocsi, ami folyton mozgásban van, ide-oda is mozog, de leginkább körbe-körbe. Ez is metaforája Kurázi sehova sem tartó életének, aki bele van csavarodva a háborúba és a saját mániáiba: túlélni, kimaradni, de közben hasznot húzni, mindegy hol és milyen áron. Ezekből a gondolati körökből képtelen kijönni. A kocsi játéktér is, (kicsit emlékeztet a megoldás a késő középkori kocsiszínpadokra) ezen zajlik az életük, hiszen valóban a kocsi áll Kurázi értékrendjének a középpontjában, még a fia életét is így alkudozza el, hogy a kocsiját megmentse. A kocsi állapota, pl. a plató megdőntve vagy kinyitva, a helyzetnek és Kurázi lelkiállapotának a kivetülése.

A háború, a háborús helyzet metaforája a darabban a sport. Különböző sportok jelennek meg: tollaslabda, curling, ping-pong, korcsolya, golf – mintha nem is vennék komolyan, mintha csak egy verseny lenne vagy játék, amiben történetesen meg lehet halni, bár mindenki meg van róla győződve, hogy pont ő bizonyosan túléli. A darab eleji anticipáció – Kurázi sorsvető jóslása – hiába jelzi, hogy mind meghalnak a gyerekei, a saját „játékát” sem veszi komolyan.

A színészek több szerepet is játszanak minimális jelmezváltoztatással. Néha nehéz követni, ki kicsoda, mint ahogy azt is, mikor és hol vagyunk, és pontosan mi történik. Az események áttekinthetlensége nem véletlen. Kurázi sem mindig tudja, épp hol vannak, evangélikusok vagy katolikusok táborába kerültek, milyen zászlót vegyenek elő, mi is történik valójában, pl. a darab végéig azt hiszi, él még a fia. Nehezen azonosíthatóak az események, személyek, mert ilyen az élete, és ilyen a háború. A dolgok csak úgy történnek vele, a történelem elszáguld fölötte, és ő észre sem veszi, voltaképpen mihez is asszisztál, bár nagyon dörzsöltnek kíván látszani, és olyannak, mint aki mindent tud az életről, és ki tudja játszani a sorsot, valójában el van veszve.

Ironikus V-effect, hogy a néma Katrint játszó színész egyúttal a narrátor is.

A kellékek is elidegenítőek, sok minden nem az, aminek látszik: a kalap voltaképpen kék paróka, a cipő egy korcsolya, a dob süteményesdoboz.

A songokat különböző módon „rontják el”: Kurázi hangszíne néha kellemetlen, Yvett áriázik, néha a szöveget lehet nehezebben érteni. A zongorista kíséző a színpad elején-közepén foglal helyet.

Az egyetlen jelenet, ami érzelmileg is megérinti a nézőt, az Katrin dobolása. Ekkor felgyulladnak a nézőtéri lámpák, Katrin a nézők közé megy és addig mutogat, míg észrevesszük a székünk mellé helyezett dobozát. Ezzel vele együtt dobolunk, így mi is részesévé válunk a város megmentésének. (Ez nem ellentétes Brecht szándékaival sem. A darabban ez az egyetlen érzelmesként megírt jelenet.)

Ráhangelő feladatok a **Kurázi és gyerekei** című előadáshoz

1. Olvassátok el ezt a pár információt Brecht színházáról!

Brecht epikus színházával elidegenítő hatást akar gyakorolni a nézőjére abból a célból, hogy ne vonódjon be érzelmileg, ne élje bele magát a szereplők helyzetébe. A kikökkentésnek ilyen eszközeit használja például:

- narrátort alkalmaz, aki meséli, előrejelzi, néha kommentálja a történéseket
- feliratok, plakátok, vetítések vannak a színpadon
- a szereplők néha dalra fakadnak, a dallamok nem „szépek” a hagyományos értelemben
- a színészek néha szándékosan csúnyán vagy hamisan énekelnek
- a színészek szenvtelenül játszanak

Ötleteljete! Milyen elidegenítő elemeket, effektusokat lehetne még alkalmazni egy előadásban annak érdekében, hogy a néző érzelmi szempontból távol maradjon a látottaktól? Akármilyen színpadtechnikai megvalósítás lehetséges, ne korlátozzátok a fantáziátokat!

Ha olvastátok a darabot, akkor konkrétan ennek a műnek a jeleneteire is gondolhattok!

Beszélgétek meg kis csoportban, majd a csoportból egy ember tegye közzé az ötleteket!

Készíthettek vázlatot, rajzot a jelmez- és díszletötletekről. Gondoljatok bármire, ami egy színpadon lehetséges: fényekre, hangokra is.

2. A Kurázi és gyerekei című darab a harmincéves háborúban játszódik, de egy bármely háborúban való túlélésről szól.

a) Jogos lehet-e a háborút sportként bemutatni? Miért alkalmas a sport a háború megjelenítésére? Milyen párhuzamokat találsz?

b) Aki a háborúra sportként tekint, annak mi a véleménye róla, és milyen értékrendje van annak az embernek szerintetek?

c) Milyen sportágak segítségével tudnátok legjobban megjeleníteni a háborút, a háborús helyzetet és hogyan?

3. Néhány részletet olvashattok a darabból. Milyen értékrendet, milyen hozzáállást mutat a háborúhoz ez a néhány mondat? Mi a véleményetek erről? Van-e különbség a háborúk között?

„... rég nem volt itt háború. Honnan lenne morál, kérdem én? Az emberiség az asztalra szarik a békében.”

„Csak ott készülnek rendes listák és regisztratúrák, ahol háború van. Embert-állatot tisztességesen megszámlálnak és elvisznek, mert rend nélkül nincs háború!”

„Bizonyos tekintetben ez is háború, ahol gyűjtogatnak, ölnek és fosztogatnak, ne feledkezzünk meg a megbecstelenítésről sem, de különbözik minden más háborútól, mert vallásháború...”

„Nem közönséges, hanem különleges, a hitért vívják, így Istennek tetsző.”

4. A darabban van néhány ritkán használt szó. A jobb megértés kedvéért nézzetek utána, mit jelentenek: toborzás/toborzó; kantine/kantinos; markotányosnő; vallásháború

Értelmező feladatok a **Kurázi és gyerekei** című előadás megtekintése után

1. Beszéljétek meg kis csoportokban, hogy

- a) volt-e olyan részlet az előadásban, amit nem értettetek,
- b) mi tetszett nagyon, és
- c) mi nem tetszett egyáltalán!

Próbáljátok megmagyarázni egymásnak a nehezen érthető részeket! Indokoljátok, mi miért nem tetszett vagy tetszett! Tegyetek fel kérdéseket a másik csoportnak, amelyekre nem találtatok választ!

2. Mi értelme van annak, mi a jelentése annak, hogy

- a néma Katrint és a narrátort ugyanaz a színésznő játssza
- neonhátterképek vannak az átlátszó háttéren
- megjelenik pl. Az utolsó vacsora című freskó(-ra emlékeztető) körvonal
- Yvettnek kalap helyett parókája van
- Katrin felveszi Yvett korcsolyáját és siklik vele az asztalon
- a papnak csillogó keresztek vannak a nadrágján
- Boci tetemét Kurázi kocsiján hozzák be, fejfel lefele
- a darab végén a szereplők beállnak a neonhátterbe, ott énekelnek
- a kocsi folyton körbe-körbe megy
- egy nagy tárgyalóasztal mellett ülnek nagyon sokszor
- tollasoznak, curlingeznek, pingpongoznak

Folytassátok a felsorolást értelmezésre váró részletekkel, majd vitassátok meg ezeket a csoportban!

3.

- a) Milyen elidegenítő effektusokat alkalmazott az előadás?
- b) Melyiknek mi volt a jelentése és a haszna az érzelmi eltávolítás szempontjából?
- c) Elérték-e céljukat ezek az eszközök véleményetek szerint?
- d) Katrin dobolás jelenete inkább a bevonódást érte el nálatok vagy inkább eltávolító erejű volt?

4. A darab és az előadás által felvetett erkölcsi problémák

- a) Részleteket olvashattok a darabból. Milyen értékrendet mutatnak meg ezek a szövegek? Jellemezzétek minél találóbban a szereplők értékrendjét, a háborúhoz, embertársaikhoz és önmagukhoz való hozzáállását!

Nem várhatok, amíg a háború kegyeskedik Bambergbe jönni.

Az én gyerekeimmel nem fognak háborút csinálni.

Az előbb vallottad be, hogy a háborúból élsz, mert miből élnél különben. De hogy legyen háború, ha nincsen katona?

A büszkeség nem a magunkfajtának való. Le kell tudni nyelni a szart, különben lezüllesz.

Szigorúan véve, ez a mondat nem szerepel a bibliában, de a mi Urunk öt kenyérből ötszázat tudott varázsolni, így nem volt szükség, és megkövetelhetette, hogy szeressék felebarátjukat, mert jóllakottak voltak. Manapság másként van.

Egy komplett imakönyv [van nála] Altöttingből, uborkacsomagolásra.

Legyőzni nem lehet, miért, mert az emberei hisznek benne. Amikor az ember a nagyfejűeket hallgatja, olyan, mintha csak istenfélelemből viselnének háborút, és csupa szépért meg jóért. De ha jobban odanéznünk, nem olyan hülyék, a nyereségért csinálják. És ha nem így lenne, az olyan kisemberek, mint én, nem is mennének bele.

A PAP Most aztán Isten kezében vagyunk.
KURÁZSI Nem hiszem, hogy ennyire el lennénk veszve,

Boci, a lelkiismeretességed szinte megrémít. Én neveltelek rá, hogy becsületes légy, mert okos nem vagy, de mindennek van határa.

A megvesztegethetőség ugyanaz az embereknél, mint a könyörületesség a Jóistennél. A megvesztegethetőség a mi egyetlen kilátásunk. Amíg ez létezik, addig vannak enyhe ítéletek, sőt még az áratlan is megúszhatja.

Nem hibáztatom őket. Otthon nem erőszakoskodtak. Azok a bűnösök, akik a háborúra bujtanak, kihozzák az állatot az emberből.

b) Értelmezzétek ezt a két mondatot!

Mióta elzüllöttem, jobb ember lett belőlem.

A becsület elveszett, de más semmi.

c) Mit mondanak az idézetek az emberi megalkuvásról és a lázadásról?

Meddig nem viseli el az igazságtalanságot? Egy órát, két órát? Látja, ezt nem kérdezte meg magától, pedig ez a fő dolog, miért, mert szörnyű lesz a kalodában, ha ott jön rá, hogy hirtelen mégis elviseli az igazságtalanságot.

Leülni! És már ülünk is. És ülve nem lehet lázadni. Jobb, ha nem áll fel, minek állna fel újra? Előttem, ne zsenírozza magát, én se vagyok jobb, semmivel se. Minden virtusunkat megvásárolták. Miért, mert ha megnyikkanok, árthat az üzletnek.

5.

a) Írjatok rendezői utasítást a jelenetbe! Kihez intézik mondandójukat a szereplők? Hogyan mondják el? Mit csinálnak közben?

b) Adjátok is elő a jelenetet egymásnak! Nézzünk meg több megoldást is!

A PAP Pont jó.

YVETTE És hol a piros cipő? Itt hagytam. Mezítláb mehetek a sátramba. Szégyen!

KURÁZSI Tessék hamu. Mit hurcolsz?

BOCI Az ezredpénztárt.

KURÁZSI Dobjd el. A zsoldfizetés szünetel.

BOCI Felelek érte.

KURÁZSI Vedd le a papi ruhát, különben felismernek, hiába van rajtad kabát. Maradj nyugton! Egy kis hamu és biztonságban vagy. Egy katona, különösen, ha katolikus, és egy tiszta arc, és máris kész a kurva. Hetekig nem kapnak enni, aztán szabad a rablás, bezabálnak és nekiesnek a nőknek. Most már jöhetnek. Hagy nézzelek. Nem rossz. Mintha szarban turkáltál volna. Ne reszkess. Így nem történhet veled semmi. Hol hagytad a kasszát?

6. A Salamon-dal

a) Miért ezeket a történelmi személyeket idézi meg a dal? Kik ők?

b) Mi a közös minden versszakban? Miféle „bölcsséget” állít minden versszak? Milyenek kell lenni a túléléshez?

Salamon-dal

Láttátok a bölcs Salamont
Milyen sorsra jutott.
Olyan okos volt, mint a nap
Átkozta is már hogy világra jött
És látta, mind csak hiúság.
Mily nagy és bölcs volt Salamon!
Még el se jött az éjszaka
Elérte csúfos végzete:
A bölcsség volt az oka!
Irigylendő, ki ostoba!

Na és a vakmerő Ceasar
Milyen sorsra jutott.
Istenként ült a trónusán
És meggyilkolták, mint tudjátok,
Éppen amikor a csúcson volt.
Hogy ordított: Te is, fiam!
Még el se jött az éjszaka
Elérte csúfos végzete:
A vakmerőség volt az oka!
Irigylendő, aki gyáva!

A becsületes Szókratész
Nagy igaz mondó volt:
Ó, nem köszönték meg neki
Sőt az életére törtek és
Övé lett a bürökpohár.
Kellott neki a becsület!
Még el se jött az éjszaka
Elérte csúfos végzete:
A becsületesség volt az oka!
Irigylendő, ki becstelen!

Tudjátok jól Szent Mártonnak
Hogy fájt a más baja.
Látott a hóban egy szegényt
És fele kabátját neki adta,
És mind a ketten megfagytak.

Nem kért a földi jussokból .
Még el se jött az éjszaka
Elérte csúfos végzete:
A önzetlensége volt az oka!
Irigylendő, aki önző!

És a kíváncsi Bertolt Brecht
Kit ünnepeltetek.
De túl gyakran kérdezte meg
A gazdagok pénze honnan ered
Így hát gyorsan számúztétek.
Milyen kíváncsi volt Bert Brecht
Még el se jött az éjszaka
Elérte csúfos végzete
Kíváncsisága volt az ok
Irigylendő, aki szenttelen.

A tízparancsolat szerint
Rendes népek vagyunk.
Nem sok hasznát vettük eddig.
De ti, akiknek meleg kályha jut,
enyhítsetek ínségünkön!
Nem ehető a becsület.
Még el se jön az éjszaka
Elér majd csúfos végzetünk:
Az istenfélelem lesz az oka!
Irigylendő, aki pogány!

7.

a) Fogalmazzatok meg a csoportban, voltaképpen miről, mi mindenről szól ez a darab?

b) Milyen ember Kurázszi? (Visszatérhetek a ráhangoló feladatokhoz.)

c) Hogyan lehet szerintetek túlélni egy háborút, milyen stratégiákkal? És egy bármely válsághelyzetet?

d) Egyéni munkában fejezzétek be a következő nyitott mondatokat!

- Elítélem/felmentem Kurázsit, mert
- Az én számomra a háború ...
- Véleményem szerint ez a darab ...
- Véleményem szerint a brechti színház